

Anna M. Colomer i Comas

TEXT: ANNA M. OLIVA I CASAS

Un matí de finals de juliol vam tenir la sort de poder gaudir d'una agradable conversa amb l'Anna M. Colomer i Comas (Sant Feliu de Pallerols, Garrotxa, 1929). L'Anna M. és una gran coneixedora de les plantes remeieres i una de les ànimes de l'associació de les Àvies Remeieres de la Garrotxa, amb seu al Parc de Pedra Tosca, situat al Parc Natural de la Zona Volcànica de la Garrotxa.

Malgrat les calors dels dies passats, aquell dissabte de juliol es va llevar fresc per la ploguda de la nit anterior. L'Anna M. ens va rebre a l'agradable jardí de la seva casa a Sant Feliu de Pallerols (Garrotxa). Amb la seva manera de fer, tranquil·la, amable, pausada, amb la seva veu clara, neta i franca, va fer que el matí passés en uns instants, sense ni tan sols adonar-nos-en. Amb les seves llibretes de remeis en mà, vam anar resseguint una vida lligada al món de les plantes, que sempre ha admirat, emprat i en les quals ha cregut fermament. Nascuda en aquest mateix poble, es va casar als 24 anys amb en Fermín Turon de Can Serrallonga i va anar a viure al poble del seu home, la Celler de Ter, però va retornar a Sant Feliu en quedar-se vídua poc abans del naixement de la seva filla. Està acostumada a tirar endavant per sortir-se'n, ha hagut de treballar molt i fer una mica de tot. Durant 26 anys va treballar de cuinera a l'escola de Sant Feliu. La mainada la coneixien com l'"Anna cuinera". Tothom sabia com li agradaven les plantes i ens explica que va ajudar a més d'un alumne a fer l'herbari que els demanaven a escola i que el seu Dioscòrides ha corregut molt per les classes. També va cosir per a Can Rami, Can Ramilans, una fàbrica de confecció de Santa Colo-

ma de Farners per a la qual feia roba per a mainada. Era una feina que podia fer a casa i això li permetia cuidar la filla i la seva mare. Més endavant va fer arranjaments florals per a una botiga d'Olot, Can Feu. També va recollir, durant molts anys, plantes per al *Manantial de la Salut*, un reconegut herbolari de Barcelona.

El dia del comiat com a cuinera de l'escola de Sant Feliu de Pallerols (1994).

Ens deies que recollies plantes per al *Manantial de la Salut*, com va anar això?

D'això fa molts anys, n'hi vaig treballar més de vint. Va ser per casualitat. Un bon dia una amiga que era infermera a Olot, i a qui també li agradaven molt les plantes, va veure un anunci a La Vanguardia on es demanava gent que coneguessin les herbes i en poguessin recollir. De seguida va pensar en mi. El senyor Teixé, l'amo de l'empresa, em va fer una entrevista en un hotel d'Olot. Ho recordo clarament. Amb el Dioscòrides a la mà anava passant pàgines a l'atzar, m'anava preguntant per una planta o altra i per a què servien. Va quedar encantat i allí va començar la relació. Vaig ajudar-los a recollir plantes fins que vaig fer vuitanta anys; llavors, malgrat que ells no volien, ho vaig voler deixar. Encara ara, però, quan els cal alguna cosa especial m'ho diuen; per exemple, quan necessiten arç negre (*Prunus spinosa*), es veu que a la nostra zona els fruits són molt bons per fer patxaran.

Com és que en saps tant? De qui vas aprendre tot aquest coneixement que tens dels usos de les plantes?

Una mica d'aquí i d'allà, però sobretot de la meua àvia, l'Anneta Rigall. A casa érem quatre germans i hi havia molta feina. El meu pare tenia una carnisseria i era negociant de bestiar. Més endavant

Preparant manats de plantatge, santolina (*Santolina chamaecyparissus*) o hipèric entre altres per un taller de ratafia que va fer a casa seva el juny de 2020.

Responsabilitat i precaució amb les plantes

Tot llegint un dels seus poemes en un acte de la festa major.

va deixar la carnisseria i, amb un company, va fundar la fàbrica d'embotits Juan Puigvert. Aquesta empresa, que va ser tota una institució al poble, va donar feina durant més de 100 anys a moltes generacions però finalment va tancar, l'any 2012. Així doncs, com que a casa no tenien massa temps per a la mainada, ens portaven sovint a casa de l'àvia, estiguéssim bons o malalts. Allà ella tot ho guaria amb herbes, tant si teníem mal de ventre o mal d'orella, com tos o constipat, cucs o llagues als peus... Era ben normal, per a nosaltres, sempre tenia alguna planta per als nostres mals. I no només a casa, l'ús d'herbes per guarir estava estès arreu. Recordo que al poble hi havia una senyora, la Carmeta, que feia de llevadora o de budellera, entre altres, i quan s'estava malalt, per tot, per qualsevol cosa, l'anaven a buscar. La vida era molt diferent, llavors. Pensa que jo encara he rentat al riu. Quan anàvem a escola, la mare, devíem tenir vuit o deu anys, ens donava un cossi amb la roba en remull en aigua calenta, nosaltres el portàvem fins al riu i l'hi deixàvem. Acabada l'escola baixàvem a rentar-la i la tornàvem cap a casa. Se'ns feien uns bons penellons als dits!

Quines cures us feia l'àvia?

A vegades ens passava, quan érem petits, que teníem mal de ventre però no sabíem ni si era a baix o a dalt o què teníem. Llavors ella, per desinflamar, ens feia infusions de parietària (*Parietaria officinalis*), però posant-hi només les tiges. En canvi, com a diürètic, hi posava tant fulles com tija.

Quan ens sentia amb molta tos ens deia: «a veure si trobo picardia» (*Cymbalaria muralis*) i ens en feia beure tisanes. Per a la tos i el constipat també va molt bé la viola (*Viola* sp.), tant flor com fulles. La seva arrel, en canvi, és un bon depuratiu de la sang per fer una cura de primavera.

I el remei per al mal d'orella?

Posava un gra d'all en una cullera amb una mica d'oli i l'acostava a les brases, al foc. El deixava enrossir una mica, el treia, i en aquell oli hi sucava una mica de cotó que posava a l'orella. Això "és cura radical" ens deia, per assegurar-nos que funcionava.

I per als cucs? I les llagues?

Per als cucs hi ha dues maneres. Una és fer servir ceba (*Allium cepa*). Es posava en una coixinera de fil i s'aixafava ben aixafada, se n'esprenia el suc, s'hi afegia unes gotes d'aiguardent i ens el feia empassar durant dos o tres dies «a l'endejú». L'altra manera, que servia per expulsar-los, és amb farina de llinet (*Linum* sp.). Amb la farina de llinet, que es comprava a les drogueries, barrejada amb aigua tèbia es feia una pasta que es posava enmig de dos draps i s'aplicava al melic.

Què més recordes?

Recordo que, quan van sortir les sabates de plàstic, en fer-se velles es ressecaven i ens feien molt mal als peus, se'ns hi feien unes bones llagues. Llavors la meua àvia ens hi posava «sèdum» (*Sedum telephium*). Aquesta planta es fa molt per aquests boscos i vores de carretera. L'àvia en retirava un tel que fa la fulla, la primera pell, i aplicava la resta on hi havia la llaga tot aguantant-la amb esparadrap: el líquid que sortia ens les ben curava.

Quan es parla de remeis sovint diuen de fer «novenes», com es feien?

Per a algunes afeccions calen tractaments llargs i llavors és quan es fan les novenes: es pren durant nou dies, se'n reposa dos, es torna a fer nou dies, i reposar-ne dos i així fins a arribar a un mes. Aquest és el cas de la «cura de les cinc flors». Abans a l'hivern es menjava diferent, es feien plats contundents, molta mongeta i cansalada i això carregava molt. Llavors, a la primavera, les àvies preparaven aquesta barreja per netejar la sang. S'hi posaven flors d'escabiosa (*Scabiosa atropurpurea*), galleret (*Papaver rhoeas*), malva (*Malva sylvestris*), malví

(*Althaea officinalis*) i sàlvia (*Salvia officinalis*). Aquesta darrera es pot substituir per menta (*Mentha* sp.).

I a la tardor es feia la «cura de les arrels», també per netejar la sang. Recordeu que les arrels sempre s'han de collir a la tardor perquè a la primavera encara no tenen prou força. Es cullen tendres les arrels de dent de lleó (*Taraxacum officinale*), xicoira (*Cichorium intybus*), julivert (*Petroselinum crispum*), valeriana (*Valeriana officinalis*) i bardana (*Arctium* sp.). Es ben netegen, es tallen i es barregen. De la mescla se n'agafa un grapat per tassa, el que puguis agafar amb els cinc dits i es fa bullir un quart d'hora aproximadament. Aquesta tisana es beu dos cops al dia (matí i vespre) fent la mateixa pauta de nou dies i dos de repòs fins a arribar a un mes.

Una altra cura que feien cada any les àvies del meu carrer, inclosa la meua mare, és la de l'herba de Sant Antoni (*Sideritis hirsuta*), i pensa que la majoria han viscut més de 90 anys... La collien per Sant Antoni, quan és florida, i feien novenes durant un mes per evitar la feridura.

I una altra en què tenien molta fe era l'herba blava (*Polygala calcarea*), és molt antiinflamatòria i va bé quan es té l'estómac inflammat o la gola o la panxa. Es prepara una infusió amb tota la planta.

Al seu jardí hi té un munt de plantes per preparar remeis, des d'herba felera a dent de lleó, picardia o migranel·la (*Tanacetum parthenium*), per exemple.

I de falgueres? Se'n feia servir alguna?

Sí, per al fel sobreeixit, que ara se'n diu hepatitis, es feia servir l'herba felera (*Phyllitis scolopendrium*). Es feia infusió amb les fulles i es prenia una tassa al matí fent novenes, com he explicat. Si estava molt apoderat, se'n podia prendre una tassa al matí i una al vespre.

Per calmar el dolor, què ens aconsellaries?

Mira, per al meu genoll amb l'única cosa amb què hi trobo consol és fer-m'hi massatges amb oli d'hipèric (*Hypericum perforatum*), i mira que m'han visitat metges i metges i n'he provat de calmants... Es fa amb oli d'oliva verge i s'hi posen les flors, tota la part florida, i queda d'aquell color vermell preciós.

Parlant d'aquests mals, la que va molt bé per a la trencadura d'ossos i esquinços és l'arrel de consolda (*Symphytum officinale*). Es fa bullir l'arrel, s'aixafa i s'aplica en forma d'emplastre. Una altra aplicació és en infusió, de flor i fulla, per netejar la sang. Abans, la consolda la trobaves plantada pels marges de les cases de pagès, era molt comuna. Els pagesos la hi tenien perquè la feien servir per als porcs. Llavors els porcs menjaven molt blat de moro i un excés els provocava una coïssor a la pell, que es grataven i els quedava ben encetada. Per calmar-ho se'ls feia aigua de consolda.

De calèndula (*Calendula sp.*), en fas servir?

Ui, sí, en faig olis i pomades. La poso quinze dies o un mes, no ve d'aquí, a sol i serena de cara a tramuntana. No la poso al fogó perquè trobo que l'escalfor de coure s'emporta molta matèria. Una vegada passat aquest temps sí que l'escalfo per fer la pomada, però molt poc, només per a afegir-hi la cera verge d'abella.

Quina quantitat de cera?

Jo ho faig a ull, com ho feia la meva àvia. Per saber si ja té la consistència bona en poso una mica en un marbre o un vidre i si no està al punt s'hi afegeix més cera, no passa res. Va molt bé per hidratar la pell, per a les erupcions i per a la pell atòpica.

I el saüquer (*Sambucus nigra*)?

És una planta que va bé per a tot: per a la panxa, per als bronquis, per a la tos, per al mal de cap... També se'n fan perfums, que van molt bé per a les punxades amb ferros o altres. Recordo especialment una punxada que em vaig fer amb un roser que es va «enfadar» molt, m'ho vaig fer dues o tres vegades i l'endemà ja no hi tenia res. Per fer-ho s'agafen brases del foc i s'hi posen flors seques i s'hi tira un raig d'oli. S'hi acosta la part del cos on hi hagi el mal per tal que rebi tot el fum, s'ha d'intentar aguantar tan calent com es pugui.

Fent un curset de cuina (2008).

El faig servir, també, per fer-me banys oculars. Des que em van operar de cataractes, els ulls em couen i els banys de saüc m'ho calmen molt. Em preparo una infusió amb la flor deixant-li arrencar el bull i prou, i la deixo tapada deu minuts. Quan és tèbia la poso en una copeta i inclino el cap per tal que m'arribi a l'ull, que ha d'estar obert, sense que es vessi. Abans feia servir el blauet del blat (*Centaurea cyanus*), m'anava molt bé per als ulls inflamats, però d'ençà que no es conrea blat per aquesta zona ja no en trobo i faig servir el saüquer.

L'ortiga (*Urtica* sp.) és una altra planta «amb totes les de la llei», és molt rica en minerals i vitamines. Se'n prenien la infusió «a l'endejú», preparada amb l'arrel, la fulla i la flor, tot tallat, un grapat per tassa.

Amb la xicoira hi havia una creença, la saps? S'havia d'arrencar l'arrel el dia de Sant Joan quan sortia el sol repetint tres vegades les paraules «herba sacra». Es netejava de terra, s'embolicava amb un drap blanc de cotó i es deixava en un calaix de la casa, era un amulet molt bo per a tota la família.

I per a les ferides?

El que va millor és el lliri de Sant Antoni (*Lilium candidum*), aquell que floreix per Corpus i fa una flor blanca preciosa. La fèiem servir per guarnir l'església, feia una olor... No la trobaràs a muntanya, però és d'aquelles flors d'abans, que tothom tenia al jardí. Es posen els tèpals (que anomenem, popularment, pètals) del lliri en un pot amb aiguardent dolç durant quinze dies i ja es poden fer servir. S'apliquen el tèpals, per la cara de dalt, directament a la ferida, i s'embolica amb una gasa. Els primers segons fa coïssor, però després ja no. Es deixa fins l'endemà, que es canvia. En dos dies ja estarà curat! Va bé per a les ferides que no es tanquen, les cremades, les llagues a les cames que se li fan a la gent gran, etc.

Una altra gran planta que serveix per a moltes coses és el plantatge. N'hi ha de diferents tipus, tots van bé, però el que a mi em sembla millor és el de fulla estreta (*Plantago lanceolata*). Va bé per a l'asma, la bronquitis, per al fetge i també per a la raspera. Però per curar llagues a la pell o talls que sagnen molt és ideal. Tens dues opcions, posar-lo en oli a sol i serena i així el tens conservat i a punt en qualsevol moment o bé en infusió, fent-li arrencar el bull i prou.

N'hi ha moltes de plantes que van bé per al fetge...

Sí, una és l'herba fetgera (*Anemone hepatica*), però se n'han de prendre les fulles i prou, en infusió, perquè la flor és tòxica. Una altra és l'escarxofera (*Cynara scolymus*), es pot fer servir tota la planta menys la flor. El xarop de matafoc (*Sedum sediforme*) també va bé. El faig posant les fulles en un plat fondo, ruixant-lo amb sucre roig i deixant-lo plorar. La milfulles (*Achillea millefolium*) també va bé, encara que per al que la fèiem servir més era per regular la menstruació i per a les hemorràgies provocades per la menopausa. Se'n prenien una tisana dos cops al dia. Té un gust molt amargant, però funciona.

Veig que tens una memòria molt bona, et fas algun remei?

El senyor Teixé, del *Manantial de la Salut*, me'n va dir un de ben fàcil i que l'he fet servir més de 20 anys. Cada matí em feia una tisana amb quatre o cinc fulles de ginkgo (*Ginkgo biloba*), aquest arbre tan peculiar que tinc aquí darrere i que em va regalar la meua filla. Ajuda a retenir la memòria, a trobar-se bé, dona més claredat, estabilitza, neteja la sang i el cervell. Però s'hi ha d'anar en compte, com amb totes les plantes, per si hi ha incompatibilitats amb medicaments. En aquest cas el vaig haver de deixar de prendre quan vaig començar el tractament amb el *Sintrom*.

Com veus el món dels remeis actualment? Et sembla que es perpetuarà?

Les plantes hi són, encara que el paisatge ha canviat: el bosc ha augmentat molt. Quan era jove neta a darrere de casa tot eren prats plens de flors amb algun arbre, però pocs, la resta tot era vegetació. Abans el bosc era la base principal. Aquí, al poble, hi havia tres cases molt riques que en vivien,

Al costat del ginkgo que li va regalar la seva filla i que prenien per ajudar a retenir la memòria.

dels boscos, principalment per fer-ne carbó. Tenien matxos de bast que carregaven el carbó i el portaven amb «sarrials» cap a Barcelona o on calgués. No es coneixia el gas i la gent anava amb carbó.

Tot ha canviat molt. Fa de mal dir, però el que veig és que la gent vol la cultura popular, que és més entenedora. A Internet hi ha molta cosa, però no és el mateix, hi ha molta teoria, molta tècnica, massa científica per al meu gust. I la gent el que vol és que els ho expliqui qui ho ha viscut. Alguns s'ho guarden com si fossin secrets. Tothom que faci el que cregui convenient, però jo el que procuro és transmetre-ho, no vull que se'n vagi amb mi, seria perdut. Hem passat molts anys que s'ha anat al que

era més fàcil, el ràpid: els medicaments. Ara veig que el jovent hi va creient més i ens escolta, busquen alternatives. La meva neta, per exemple, fa coses que jo li he explicat, les aplica, i això em fa ben contenta.

Anna M. Oliva i Casas és llicenciada i doctora en ciències (biològiques), amb especialització en neurociències, per la Universitat Autònoma de Barcelona. La seva principal afició ha estat, des de sempre, tot el que es relaciona amb la natura, sobretot en els camps de la botànica i l'etnobotànica. [Més ...](#)
